

หมู่บ้านจุงอาง : ภูมิปัญญาของบ้านโคกสง่า

เรื่องและภาพโดย: นายนิกา เด็ดขุนทด

ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ทุกวันที่ 10-16 เมษายน ของทุกปี ที่บ้านโคกสง่า ตำบลทรายมูล อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จะมี “ประเพณีวันจุงอาง” เป็นประจำทุกปี โดยมี สมาคมเพื่อสวนสัตว์ไทยจุงอางบ้านโคกสง่า ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรผสมผสานทรายมูล และองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นเจ้าภาพจัดประเพณีดังกล่าวร่วมกัน ในงานจะมีการแสดงโชว์ลีลาการต่อสู้ระหว่างคนกับจุงอาง และระหว่างพืงพอนกับจุงอาง ที่ทำให้ผู้ชมตื่นเต้นเร้าใจและส่งเสริมเชียวกันสนุกสนาน นับเป็นภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านแห่งบ้านโคกสง่าที่สามารถนำจุงอางที่เป็นสัตว์ดุร้าย มีพิษ มาแสดงร่วมกับคนได้

ความเป็นมาของหมู่บ้านจุงอาง

จากการสัมภาษณ์พ่อใหญ่ทา บุตรตา ประธานชมรมจุงอาง ทำให้ทราบว่า ก่อนปี พ.ศ. 2535 มีผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ประมาณ 2-3 ครัวเรือนประกอบอาชีพแสดงกลเพื่อขายสมุนไพร ซึ่งเป็นยาดีของหมู่บ้านและมีชื่อเสียงเป็นที่ต้องการของคนต่างถิ่น ดังนี้

1. **ว่านพญา** สรรพคุณแก้พิษงูเวลาถูกงูกัดให้ดื่มกิน

2. **ยาสามราก** ประกอบด้วย ต้นส่หว่า สะมัดใหญ่ และนมสาวสวรรค์ สรรพคุณเป็นยาแก้เลือดลมไม่ดีของสตรี ประจำเดือนมาไม่ปกติ คลอดลูกแล้วแทนการอยู่ไฟ ช่วยทำให้น้ำนมมาเร็วขึ้น หรือช่วยทำให้คนที่มึนน้ำมน้อยมีน้ำนมมากขึ้น สมัยก่อนหมอจะใช้วิธีการฝนใส่เกล้าให้กิน หรือคองกับเหล้าให้ดื่ม ปัจจุบันใช้วิธีการต้มรากสมุนไพรทั้งสามในหม้อเดียวกันแล้วดื่มน้ำยาต้มขณะที่ยังอุ่น

3. ยาสองรอก ประกอบด้วย ต้นตองแรง (รอกมีสีแดง) และต้นครกดำ (รอกมีสีดำ)

สรรพคุณ แก้โรคท้องร่วง โรคกระเพาะ โรคลำไส้ โดยการต้มรอกสมุนไพรทั้งสองในหม้อเดียวกัน แล้วคั้นน้ำยาต้มขณะที่ยังอุ่น

ในการแสดงกลทุกครั้ง ผู้แสดงจะนำงูจูงออกไปร่วมแสดงโชว์การต่อสู้ระหว่างงูกับคนและงูกับพังพอนด้วย

จนถึงปี พ.ศ. 2535 พ่อใหญ่ทา บุตรตา ได้เกิดความคิดว่า จังหวัดสุรินทร์มีการจัดแสดงช้างเป็นงานประเพณี มีผู้คนจากต่างถิ่นไปชมการแสดงช้างเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านที่เลี้ยงช้างมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการแสดงช้าง ทำอย่างไรจะทำให้ชาวบ้าน โคนสง่ามีรายได้เช่นนั้นบ้าง จึงเกิดความคิดว่า ที่หมู่บ้าน โคนสง่ามีการเลี้ยงงูจูงออกไปแสดงกลร่วมกับการขายสมุนไพร ชาวบ้านต้องรอนเร่ไปตามที่ต่าง ๆ เพื่อแสดงกลหารายได้มายังชีพ บางคนออกจากบ้านไปหลายวันกว่าจะได้กลับบ้านเพื่อนำเงินมาให้ลูกเมีย บางคนก็ต้องไปหาเงินเป็นเดือนถึงจะได้กลับบ้าน จึงเกิดความคิดว่าทำอย่างไรจะทำให้ชาวบ้านไม่ต้องไปรอนเร่พเนจรต่างถิ่นเพื่อหาเงินมาจุนเจือครอบครัว จึงได้นำความคิดนี้ไปปรึกษาเพื่อน คือ พ่อใหญ่พยนต์ พันขันตี ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี ทั้งสองท่านจึงได้ไปขอความช่วยเหลือจากท่านสมาชิกสภาจังหวัด (สจ.) สำเร็จ เย็นสบาย และ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ปัญญา ศรีปัญญา ให้ช่วยสนับสนุนและผลักดันงบประมาณของทางราชการให้ ระหว่างรองบประมาณสนับสนุนจากทางราชการ พ่อใหญ่ทั้งสองร่วมกับผู้อาวุโสของหมู่บ้านได้พึ่งตนเอง โดยจัดการแสดงโชว์การต่อสู้ระหว่างงูกับคนและงูกับพังพอนขึ้นในหมู่บ้าน มีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางวิทยุกระจายเสียงและหนังสือพิมพ์ทั้งระดับท้องถิ่นและส่วนกลาง ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สจ. และ สส. ทั้งสองท่าน ทำให้บ้าน โคนสง่าเริ่มเป็นที่รู้จักของคนต่างถิ่นว่าเป็นหมู่บ้านงูจูงองานนับแต่นั้นมา

จนในปี พ.ศ. 2537 ด้วยการผลักดันของหลายฝ่าย ทำให้ทางราชการได้จัดสรรงบประมาณก่อสร้างถนนลาดยางเข้าหมู่บ้าน โคนสง่า ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกในการเดินทางมาชมการแสดงงูจูงองาน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 พ่อใหญ่ทา บุตรตาและพ่อใหญ่พยนต์ พันขันตี เห็นว่า การแสดงงูจูงองานเริ่มมีรายได้เป็นกอบเป็นกำ เห็นสมควรที่จะมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ จึงได้ร่วมกันจัดตั้ง “ชมรมงูจูงองาน” ขึ้น โดยมีพ่อใหญ่ทา บุตรตา เป็นประธานชมรม พ่อใหญ่พยนต์ พันขันตี เป็นกรรมการและเลขานุการ และมีผู้อาวุโสในหมู่บ้านอีกประมาณ 10 คนร่วมเป็นคณะกรรมการ โดยคณะกรรมการดังกล่าวมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี สำหรับตำแหน่งกรรมการมีการเปลี่ยนแปลงกรรมการทุกสองปี แต่สำหรับพ่อใหญ่ทา บุตรตา ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากชาวบ้านให้เป็นประธานชมรมทุกสมัย นับตั้งแต่นั้นปี พ.ศ. 2538 จนถึงปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2539 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 3 ได้ให้การสนับสนุน โดยส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสมาคมเพื่อสวนสัตว์ไทยงูจูงองานบ้าน โคนสง่า เพื่อ

มาบริหารจัดการและส่งเสริมการแสดงผลงานร่วมกับชมรมงูจงอาง และได้จัดให้บ้านโคกสง่าเป็นเส้นทางท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้บ้านโคกสง่าเป็นที่รู้จักในวงกว้างของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผู้คนมาชมการแสดงทุกวันและชื่อเสียงขจรไปไกลระดับประเทศและระดับนานาชาติในที่สุด

และในปี พ.ศ. 2541 ทางราชการได้สนับสนุนงบประมาณปรับปรุงถนนทางเข้าหมู่บ้านโคกสง่าจากถนนลาดยางเป็นถนนคอนกรีต ทำให้ชาวบ้านในละแวกนั้นและนักท่องเที่ยวเดินทางสัญจรไปมาสะดวกมากขึ้น เนื่องจากการคมนาคมสะดวก

ในปี พ.ศ. 2549 องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้ให้การสนับสนุนเป็นเจ้าภาพร่วมจัดแสดงผลงานในช่วงเทศกาลสงกรานต์ และสนับสนุนงบประมาณดำเนินการ จนเกิดเป็นประเพณีวันงูจงอางนับแต่นั้นสืบมา และชมรมงูจงอางก็ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “ชมรมหมู่บ้านงูจงอางแห่งประเทศไทย” มีคณะกรรมการบริหารชมรม จำนวน 15 คน และคณะกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี

ปัจจุบัน (พ.ศ. 2553) การจัดประเพณีวันงูจงอาง มีหน่วยงานและองค์กรที่ร่วมกันเป็นเจ้าภาพจัดงาน คือ สมาคมเพื่อสวนสัตว์ไทยงูจงอางบ้านโคกสง่า กลุ่มเกษตรกรผสมผสานทรายมูล ชมรมงูจงอาง และองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 3

การจัดสรรรายได้และค่าตอบแทนแก่นักแสดง

ในจำนวนเงินรายได้ที่ได้จากการจัดแสดง 100% นายอัมพร พิมพิ์ทรายมูล กรรมการและประชาสัมพันธ์ของชมรมงูจงอาง ได้ให้ข้อมูลว่า ในปี พ.ศ. 2552 ชมรมงูจงอางได้มีการจัดสรรรายได้และค่าตอบแทนให้แก่นักแสดง ดังนี้

30% จัดสรรให้ชมรมงูจงอาง เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย เช่น ค่าสาธารณูปโภค (ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า) สวัสดิการรักษาพยาบาลสำหรับนักแสดงกรณีเกิดอุบัติเหตุถูกงูกัดระหว่างการแสดง เงินทำบุญช่วยฌาปนกิจศพสมาชิก กรณีเสียชีวิตคนละ 200 บาท

70% จัดสรร ดังนี้

50% เป็นค่าตอบแทนสมาชิกที่นำงูมาแสดง และค่าอยู่แหว โดยจ่ายเป็นค่าแรงให้แรงงานละ 70 บาท

20% เป็นค่าอาหารงู และค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์

สำหรับในปี พ.ศ. 2553 พ่อใหญ่
ทา บุตรตา ประธานชมรมจูงออง ได้ให้
ข้อมูลว่า ในจำนวนเงินรายได้ที่ได้จากการ
จัดแสดง 100% ชมรมจูงอองได้มีการ
จัดสรรรายได้และค่าตอบแทนให้แก่
นักแสดง ดังนี้

10% จัดสรรให้ชมรมจูงออง
เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย เช่น ค่าสาธารณูปโภค
(ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า) สวัสดิการรักษาพยาบาล

สำหรับนักแสดงกรณีเกิดอุบัติเหตุถูกงัดระหว่างการแสดง เงินทำบุญช่วยฉนวนกิจศพสมาชิก
กรณีเสียชีวิตคนละ 200 บาท

60% จัดสรรให้สมาชิกของชมรม โดยเอาจำนวนสมาชิกหารกับยอดเงินที่มีอยู่แล้วแบ่ง
ให้เท่ากันทุกคน

10% จัดสรรเป็นค่าตอบแทนสมาชิกที่นำมาแสดง และค่าอยู่แหว โดยจ่ายเป็นค่าแรงให้
แรงงานละ 70 บาท

10% จัดสรรเป็นค่าตอบแทนนางรำ และค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์

10% จัดสรรเป็นค่าอาหารงูที่นำมาแสดง โดยเอาจำนวนงูที่นำมาแสดงหารกับยอดเงินที่มี
อยู่แล้วแบ่งให้เจ้าของงูทุกคน

นอกจากนี้ยังมีค่าทิปจากนักท่องเที่ยวที่ให้กับเด็กที่นำมาแสดงโชว์การต่อสู้กับงูจูงออง โดย
ทางชมรมได้นำมาเป็นรายได้ของส่วนกลางก่อน แล้วจัดสรรเป็นค่าตอบแทนการแสดงโชว์ครั้งแรง
(35 บาท) และแบ่งค่าทิปให้อีก 20%

การจัดสรรรายได้และค่าตอบแทน
ดังกล่าว สมาชิกของชมรมทุกคนมีความพอใจ
เพราะชมรมช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้ ไม่ต้อง
ออกไปเร่ร่อนหาเงินนอกหมู่บ้านอีกต่อไป
นอกจากนี้ยังทำให้บ้านโคกสง่าเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงระดับนานาชาติ

บทสรุป

จากการที่ พ่อใหญ่ทา บุตรตา ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์และทุ่มเทแรงกายเป็นเวลาสิบกว่าปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 จนถึงปัจจุบัน ได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านให้เป็นประธานชมรมงูจงอางมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 จนถึงปัจจุบัน ทำให้บ้านโคกสง่า อำเภอน้ำพอง ในวันนี้ เป็นหมู่บ้านงูจงอางที่มีชื่อเสียงในระดับประเทศและนานาชาติ นับว่าพ่อใหญ่ทา บุตรตา ได้ใช้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ผสมผสานกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมที่บ้าน โคกสง่า เคยเป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงด้านสมุนไพรและการแสดงกล ทำให้ชาวบ้าน โคกสง่ามีรายได้ที่ยั่งยืน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ผู้เขียนมีความเห็นว่า สมควรอย่างยิ่งที่หน่วยงานและองค์กรที่

เกี่ยวข้อง อาทิ องค์กรบริหารส่วนตำบลโคกสง่า องค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น และ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ฯลฯ จะหัน กลับมามองและให้กำลังใจแก่ พ่อใหญ่ทา บุตรตา ซึ่งเป็นผู้บุกเบิก ผู้สร้างสรรค์ ผู้เสียสละ และผู้ปิดทองหลังพระผู้นี้ ได้มีกำลังใจทำงานเพื่อ ชาวบ้านต่อไป

ผู้เขียนรู้สึกประหลาดใจมาก เมื่อ สอบถามท่านว่า ผลงานเชิงประจักษ์ของท่าน มีมากมายเช่นนี้คงได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย แต่คำตอบที่ได้รับจากท่านผู้นี้คือ ความรู้สึกน้อยอกน้อยใจที่ไม่มีใครมองเห็น คุณความดีที่ท่านได้สร้างให้กับแผ่นดิน ซึ่งก็คือ ภูมิปัญญาที่ทำให้ท้องถิ่นมีความ เจริญรุ่งเรือง ชาวบ้านมีอยู่มีกิน มีคุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้น นับว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยชาวบ้าน และเพื่อชาวบ้านโดยแท้ สมควรที่ พ่อใหญ่ทา บุตรตา จะได้รับการยกย่องให้เป็น **ปราชญ์ชาวบ้าน** แห่งบ้านโคกสง่า อำเภอน้ำพอง ในไม่ช้านี้ ผู้เขียน หวังว่าจะเป็นเช่นนั้น

แหล่งอ้างอิง

ทา บุตรตา. (15 เมษายน 2553). **สัมภาษณ์**. ประธานชมรมงูจงอาง บ้านโคกสง่า อำเภอน้ำพอง
อัมพร พิมพิทรายมูล. (15 เมษายน 2553). **สัมภาษณ์**. ประชาสัมพันธ์ชมรมงูจงอาง บ้านโคกสง่า
อำเภอน้ำพอง